

Po Jugoslaviji

Framasonstvo na Hrvaškem. Vodstvo frama-sonskih lož v Jugoslaviji je odredilo razid vseh lož in ustavitve njihovega delovanja. Uprava banovine Hrvaške pa se ni zadovoljila s prostovoljnim razidom, marveč je vse frama-sonske lože na ozemlju Hrvaške z dekretom bana dr. Subašiča razpustila. Arhivi teh lož so bili zaplenjeni, prostori uradno zapečateni. S tem odločkom so likvidirane tri skupine prostozidarskih lož. Prvo skupino so tvorile članice »Velike lože Jugoslavije«, ki je imela svoje vrhovno vodstvo v Beogradu. V Zagrebu so bile tri članice »Velike lože«, in sicer »Maksimilijan Vrbovec«, »Previdnost« in »Grof Drašković«, bile pa so tudi podružnice v Osijeku, Dubrovniku, Splitu, Karlovcu in na Sušaku. V drugo skupino so spadale lože, ki so bile včlanjene v loži »Svoboda«. To je bila tako zvana »divja« loža, ker ni bila priznana od »Velike lože«. V tretjo skupino pa so spadale lože z zgolj judovskim članstvom. Razpustu frama-sonskih lož bi morala slediti objava imen tistih oseb, ki so bile včlanjene v teh ložah. S tako objavo bi postalo

marsikaj jasno, kar je doslej ostalo v javnem življenju zagonetno. Dobro bi to bilo, da bi se s svetilko preiskave posvetilo tudi v frama-sonstvo v Sloveniji.

Med starokatoličani divja notranji boj naprej. List »Starokatoliški prepoved«, ki je bil ustvarjen iz opozicijskih razlogov zoper starokatoliškega »škofa« Kalodjero, nadaljuje svoje napade na tega gospoda. List piše, da so se pritožbe zoper Marka Kalodjero tako nakopičile, da so škofje utrechtske cerkvene zveze (na Nizozemskem) kot varuhi starokatoliške vere morali končno izreči zoper njega obsodbo radi raznih grehov. Med vzroki, zakaj se g. Kalodjera obsoja, se navaja tudi to, da je starokatoliška cerkev v Jugoslaviji dobila radi Kalodjerevega ženitvenega poslovanja razne grde priimke, kakor na primer: »Ustanova za izmenjavo žena«, »Turška cerkev«, »Mormonci« (protestantska skupina, ki pripušča mnogoženstvo), »Nepooblaščen ženitveni zavod«. Čas je, da se starokatoliška cerkev v Jugoslaviji z ozirom na moralo ljudstva čimprej razpusti.

Nekdaj — danes

(Iz Ribnice na Pohorju)

Živimo v času splošnega napredka. Duh človeški dosega občudovane uspehe na vseh poljih in tudi na gospodarskem. V interesu nas, ki se pečamo z zemljo in kmetijstvom, je pomagati kmečkemu stanu do boljšega življenja. Mnogo je v tem oziru že doseženega, ostalo pa bo spravilo na pravo mesto prihodnji čas.

Po čigavi zaslugi napreduje naš kmečki stan? Po zaslugi kmečkih prebuditeljev in izumiteljev raznih gospodarskih strojev. Prvi kakor drugi so prijatelji našega kmeta in ostanejo zato v naših očeh veliki možje trajnega spomina. V vrsto za naše kmetijstvo zaslužnih mož so všteti seveda še razni kemiki, kateri so iznašli za našo zemljo pravi blagoslov: umetna gnojila. Ponosni smo pa tudi na naše prijatelje na kmetijskih šolah, v zadrugah, kmetijskih tečajih in društvih. Lepa vrsta jih je, ki s smotrnim delom dajejo pobudo, nasvete in pouk našemu kmetu, da bi se tako dvignila rodovitnost naše zemlje ter z njo dobrobit našega kmečkega stanu.

Žal da to prekorno delo v kmečki blagor ni brez senčnih strani. V mislih imam namreč kraje in kmetije, ki se teh pripomočkov še vse premalo poslužujejo, seveda v lastno škodo. Kmet, ki je samo naročnik in morda le po-

vršen čitatelj gospodarsko-strokovnih listov in člankov, ne podvzame pa v tem pravcu nobenega poskusa pri svojem gospodarstvu, stoji le na pol pota. Res lepo je in hvalevredno, če sin, ki je prevzel po očetu posestvo, sledi pri kmetovanju stopinjam svojega očeta. Pravilno pa ni, ako bi ostajal brezbrizen do tega, kar priporoča po stvarnih preizkusih novejša veda v dosegu donosnejših uspehov na polju, v hlevih in kletih.

Tudi na našem Pohorju bi bilo umestno in potrebno več vneme za napredno gospodarstvo. S tem pa ni rečeno, da niso naši kmetje morda gospodarsko dovolj zavedni ali malobrižni. Nasprotno, prav brižni so, izobraženi

in delavni kot mravlje, kar daje poročstvo, da bodo sčasoma napredovali. Smisel, zasnutki kakor tudi nekatera dejstva v tem pravcu so že tu, le širšega razmaha naprednega gospodarstva bi bilo želeli prav kmalu. Kmet, kateremu leži napredek in dobrobit posestva res na srcu, ne bo čakal opozorila oblasti, marveč bo on po svoji uvidevnosti in lastnem nagibu storil to, kar je treba.

Posebno s poljem je postalo v našem delu Pohorja nekam čudno. Pred svetovno vojno se je rad in tudi lahko mnogi naš kmetič pohvalil z znatnimi zalogami žita v kašči — a danes? Imamo nekaj izjem, kjer se res vzor- no gospodari, v drugih primerih pa vidimo stisko za kruh ali vsaj domačega ni na mizi.

»Letine niso več k čemu«, slišiš opravičevanje. Deloma so že krive, a na splošno to ne bo držalo. Prej bo krivda v popustljivosti negi našega polja napram nekdanjim letom. Ali gnojiš, mladi moj pohorski kmetič, svoje njive, kakor je delal to tvoj oče, zadostno ter z dobrim na dvorišču z živino potlačeni gnojem? Ali še oplevaš svojo ozimino, kakor so jo čistili naši predniki? Pa še ena novost ni na mestu. Ali mar ne vlačiš k hiši vse preveč žagovine, dočim ti pašnike prerašča javšje in praprot, kar bi dalo prvovrstni gnoj? Čemu se je opustila navada, biti brez »smrekarja«, ki je skrbel nekdaž za stéljo ter snago in red okrog hlevskih voglov? Ne izgubljajo li naše njive ravno radi navedenih vzrokov največ na rodovitnosti? Zelo priporočljivo in koristno bi torej bilo priskočiti tu na pomoč naši zemlji vsaj z umetnimi gnojili. Kako hvaležne bi se nam izkazale za to naše njive in košnje!

Globlji pogled v naš pohorski kmečki življenj pa bi izbežal na svetlo še drugi vzrok, kateri striže prvenstvo našim poljem. Naši kmetje računajo ter se opirajo le vse preveč na dohodke iz gozdov. Res so dohodki za lesne proizvode bolj hitri in sigurni. Toda radi tega bi se naj ne zanemarjale njive, travniki itd. Zanemarjanje njiv in travnikov namreč vkljub lesu občutno trese temelje naših slovenskih kmetij. Gozd lahko zgine ali oslabi pod sekirjo. V polju pa imamo trajne dobrine, ki pa so odvisne od tega, kako mu kmečka roka streže.

C. M.

Novice iz domačih krajev

Stoletnik v Mariboru. V Mariboru bo dopolnil 23. avgusta g. dr. Jožef Urbaček sto let. Izredni jubilar se je rodil leta 1840. v Brnu na Moravskem. V Gradcu je končal leta 1862. zdravilske nauke in je bil imenovan leta 1869. za železniškega zdravnika v Maribo-

ru. Leta 1872. je dobil službo mariborskega mestnega zdravnika in je vztrajal na tem mestu do leta 1919. Leta 1872. je vstopil k mestni gasilski četni in je še edini živi soustanovitelj reševalnega oddelka, katerega je vodil dolga leta kot zdravnik.

»Tako-o?« je zategnjeno vprašal brat in se pri tem zaničljivo nasmehnil. »Tako govoriš? Hm! Če natančno premislimo vso stvar, bi tudi tako moglo biti. Seveda, če ne vpoštevamo ljudske neumnosti, Anitinega rovarjenja in še nekaterih drugih reči. Te čenče so tisti začeli, ki zelo dobro vedo, kaj se je zgodilo v Sončni dolini. Toda noben pameten človek jim ne bo verjel.«

»Seveda ne!« je živahno pritrdila Ivanka. Sedla je k bratu in ga prijela za roko. »Seveda ne! Tudi Sam je tako rekel. Toda pravijo, da si zaradi Anite prijezdil tako hitro nazaj.«

Erik se je spet zaničljivo zasmel.

»Zaradi Anite? Saj so vendar Sam in drugi videli, da sem preganjal nekega človeka.«

»Da, videli so! Toda ta je bil Anitin ljubimec. Za njim si dirjal na življenje in smrt. In ko je pri Brienu govoril z Anito, si ga ti napadel... Vse to mi je povedal Kentov upravitelj, ki je bil nekako pred eno uro tu.«

Skočila je k ognjišču, kjer je medtem zavrela kava. Brat je vstal in šel za njo.

»In kaj vse je povedal o tem napadu?« je mirno vprašal.

»Povedal mi je, da so vsi prepričani, da si to storil iz ljubosumnosti. Isto je povedal tudi Noelu.«

»In Noel mu je verjel?«

»Ne. Toda jaz sem verjela in mi je bilo hudo pri srcu.«

»Kako si pač mogla verjeti tako neumnost? Pri stvari z Anito je več čenč kakor resnice in odkrito povem, da se je ona bolj sukala okrog mene kakor jaz okrog nje. To samo tebi povem, ker si moja sestra in želim, da veš resnico.«

»Hvala Bogu, da je tako!« je veselo odvrnila Ivanka. »Ko bi le še vsi drugi hoteli verjeti, da so vse govorice prazne! Ljudje pač radi verjamejo marnjam in se neradi dajo prepričati o resnici. Kaj, če bo še Walser verjel?«

»Walser?« je polglasno zagodel Erik. Čelo se mu je za trenutek nagubalo. Njegove misli so poromale od njega k dekletu, ki je bilo zanj poleg sestre najljubše bitje na svetu: k Mariji. Za te neumne čenče je gotovo tudi že ona zvedela in Roger si bo gotovo na vso moč prizadeval, da ga čim bolj očrni. In Marija bo verjela, da se on zaradi takih deklet, kakor je Anita, pretepa v gostilnah. Vstal je in se sprehajal po kuhinji. Razmišljal je. Toda četudi je še tako napenjal možgane, ni našel načina, kako bi razpršil govorice. In tako je Marija zanj za vedno izgubljena. Ta misel mu je povzročala bol, ker je deklico resnično ljubil.

Proti poldnevu ga je obiskal župan Zlate jame. Tudi ta je bil farmer, trezen, hladnokrven mož. Njegov mladostni obraz je bil v čudnem nasprotju s sivimi lasmi. Župana je Noel, Erikov prvi covboj, privedel v hišo. Obiskovalec je položil svoj širokokrajni klobuk na mizo.

v sredini leta 1900, naštel že 250.000 padlih Burov, je postal pozoren, ker je vedel iz podatkov, da je vseh Burov okrog 100.000, številni žene in otroke. V skrajnem primeru so mogli Buri postaviti nasproti Angležem armada komaj 30.000 mož — od katerih pa jih je do srede leta 1900. padlo že 250.000 — seveda le na papirju! — Tudi danes je tako. Obe sovražni si stranki sta že potopili toliko vojnih ladij in uničili druga druga toliko letal, da je naravnost čudež, če je še kje kaka ladja ali letalo... O, ta potrpežljivi radio in — papir!

Mrtvec in 70 ljudi se zrušilo v klet. V vasi Braliči na Vrsarštni v Istri je družini Grge Popoviča umrla najstarejša, 20 letna hčerka Ma-

Dve hudi nesreči pri nakladanju drv. Na postaji v Dravogradu so nakladali Komaverjevi delavci les v vagon. Ko so natikali v vagon ob strani varovalne stebre, je privozila v smeri z Otiškega vrha lokomotiva, ki je zaradi napačno pritrjenih kretnic zadela v wagone na prvem tiru. Delavcu Pozniču je kolesje odrezalo desno roko pri ramenu. Tudi oko se mu je izlilo. Drugemu delavcu Kolarju pa je zmečkalo desnico. — Nekemu hlapcu v Dravogradu sta se splašila konja, ker je pustila zavora. Hlapec je hotel pred konja, pa ga je po inoma zmečkala teža na voz naloženega lesa.

Pri pogledu na mrtvega ga zadela kap. V Studencih pri Mariboru je na gostilniškem vrtu gostilničarja Ivana Klanečka pri mizi umrl 60 letni občinski sluga Ljudevit Majhenič. O smrti so obvestili orožniki studenške gasilce, da bi prepeljali mrtvega v mrtvašnico. Med njimi je bil tudi 49 letni posestnik in uslužbenec v železniških delavnicah Gustav Pezdicek. Ko se je približal imenovani mrtvem Majheniču, je omahnil na tla in obležal mrtev, zadet od kapi. Majhenič zapušča ženo z dvema otrokoma, Pezdicek pa samo ženo.

Sunek skozi vrata povzročil smrt. Ob Dravi pod Koroško cesto v Mariboru se je zgodil v noči izreden slučaj nenadne smrti. V neki tamkajšnji gostilni se je zadrževal 40 letni skladiščnik Mestnih podjetij Rudolf Mikša. Med pivci je prišlo do prepira in dejanskega spopada. Kakor pripovedujejo očividci, je nekdo sunil Mikšo skozi vrata iz gostilne. Mož je tako nesrečno padel, da je obležal mrtev. Komisija je ugotovila, da ga je zadela kap.

Pri padcu si nevarno poškodoval hrbtenico. Na Meljskem hribu pri Mariboru je padel 76 letni preužitkar Anton Černek tako nesrečno, da si je poškodoval hrbtenico in so ga spravili v mariborsko bolnišnico v zelo resnem stanju.

Kolesar povozil osemletno deklico. V Zgoranjem Radvanju pri Mariboru je povozil neki kolesar osemletno delavčev hčerko Frančiško Bedračevu. Otrok je obležal nezavesten na cesti in so ga spravili v mariborsko bolnišnico s hudimi poškodbami po vsem telesu.

Prometna nesreča v Slovenjem Gradcu. V soboto opoldne se je zgodila huda nesreča pri postajališču v Slovenjem Gradcu. V mestu se je vršil sejem in je bil zelo živahen promet. 20 letni Razgoršek Franc, p. d. Kosov iz Sv. Jederti, se je pripeljal s kolesom iz mesta proti Trobljam. V smeri iz Dravograda se je pripeljala nadomestna lokomotiva. Fant ni slišal brlizza in je zašel s kolesom na tračnice prav v trenutku, ko je pribrezala lokomotiva na križišče, ki ga je z močnim sunkom vrgla preko tira in ker je z roko zamahnil pri za-

Vse za šolo

knjige in potrebščine v

Tiskarni sv. Cirila

v Mariboru:

Koroška cesta 5,
Aleksandrova cesta 6,
Kralja Petra trg 6.

v Ptuj:

Slovenski trg 7.

Boste zadovoljni!

letu na tračnico, mu jo je odtrgalo v komolecu ter jo zmečkalo. Dobil je hude notranje in zunanje poškodbe. Takoj so ga prepeljali v slovenjgraško bolnišnico, kjer so mu odrezali desno roko. Kolo ponesrečenca pa je vlekel stroj še kakih 300 m naprej po progi. Domači so bili vsi iz sebe radi nesreče. Istočasno je v njihovi domači hiši umrl stari zasebnik Jehart, tako da je bila zmeda še večja. Zdravniki upajo, da bodo fanta ohranili pri življenju.

Padel s kozolca in se ubil. 48 letni posestnik Rogelj se je podal pri Sv. Pankraciju pri Grižah na kozolec, s katerega je padel 5 m globoko in je obležal mrtev.

Redek primer nenadne smrti. V Studencih pri Veliki Pirešici v okolici Žalca se je zgodil redki primer nenadne smrti. Frančiško Razdevšek, 63 letno posestnik, so našli mrtvo pod 2 m dolgim koritom na svinjaku. Rajna je rekla svojemu možu, da gre nabirat gobe.

Ko se pa na večer ni vrnila, jo je šel iskat najprej v gozd in nato je šele doma vse pregledal ter jo našel mrtvo. Komisija je ugotovila, da je hotela gospodinja na svinjak, zgrudila se je radi srčne kapi ter padla v korito in tam umrla.

Pri košnji sena ubit od elektrike. V trboveljskem rudniku je bil zaposlen 23 letni mladenič Kovač Karel. Kadar mu je čas dopuščal, je šel v Knezdol, navadno h kmetu Zakonjšku. Ker je omenjeni na orožnih vajah, je po vsakem šihu hodil k Zakonjšku na delo in tako se je napotil pod Sv. planino seno kositi. Pri košnji je zadel z nogo ob pretrgano žico glavnega voda. Žica se mu je ovila okrog noge, svet je bil vlažen in tok je imel še večjo moč. Po kriku mu priskoči na pomoč mati, katero je pa tok vrgel v stran. Takoj so telefonirali, naj se tok izključi in šele potem so mogli Kovača rešiti. Toda bil je že mrtev in mu umetno dihanje ni moglo povrniti življenja. Pokojni Kovač je rad ustregel vsakemu in ga bodo ljudje zelo pogrešali.

Smrtna žrtev neprevidnega ravnanja z orožjem. V Brezovici pri Mirni na Dolenjskem je iztaknil 18 letni kleparski vajenec Stanko Grčar nekje staro puško. Z orožjem se je odpravil v gozd in ravnal tako nerodno z njim, da se je sprožilo in je zadel naboj iz starega železa in žeblijev neprevidneža v glavo. Ko so ga našli vsega v krvi, je še kazal znake življenja in so ga koj prepeljali v bolnišnico usmiljenih bratov v Kandijo pri Novem mestu, kjer so zdravniki ugotovili, da zanj ni rešitve.

11 letni deček poškodovan od avtomobila. V št. Petru pri Novem mestu se je na cesti lasal s svojim tovarišem 11 letni Alojzij Segula. Medtem je po cesti privozil avto novomeškega trgovca Ogorevca, ki je v lasanje zatopljenemu dečku zdrobil desno nogo nad kolonom ter ga nekoliko ranil tudi na glavi in rokah. Dečka so prepeljali v bolnišnico.

Žrtev prometa. Franc Kokalj, 40 letni tehnični delavec 3. terenske sekcije v Ljubljani in doma iz Velike vasi, se je odpravil iz št. Vida peš po novi betonski cesti proti Medvodam. Po cesti je pridrvel tovorni avto, ki je zbil Kokalja v jarek ob cesti, kjer je ležal nekaj ur v nezavesti. Zgolj po srečnem naključju so ga našli neki ljudje, nakar je bil Kokalj prepeljan v ljubljansko bolnišnico. Pri padcu se mu je strahovito poškodoval obraz, lica so popolnoma zmečkana in je prava sreča, da ni dobil Kokalj še hujših, smrtno nevarnih poškodb.

Dva smrtno ponesrečila z avtomobilom. Iz Samobora sta se peljala v avtomobilu čez Rud na Plješivici lesni manipulant Julij Pezdirc iz Črnomlja in Nada Cerar iz Cvetkoviča. Ko je

rija. Popovič je bil vdovec, Marija mu je pri sedmih otrokih pomagala pri delu in nadomeščala mater. Nenadoma je pa zbolela in umrla za pljučnico. Vsa vas je sočustvovala z nesrečnim Popovičem. Na dan pogreba se je zbralo v hiši vse polno ljudi. Vsak je hotel še enkrat pokropiti ljubeznivo pokojnico, ki so jo vsi radi imeli. Ko je pa bilo v sobi 70 ljudi, odraslih in otrok, so se trami nenkrat vdali. Bela krsta z rajnico, sveče, venci, vsa mrliška oprema in vseh 70 ljudi je zgrmelo v klet. Prihiteli so sosedje, spravili krsto na dan, več hudo poškodovanih ljudi so pa prepeljali v bolnišnico v Puč. Pogreb je bil nenavadno žalostna silka, ki je napravila na vse prisotne globok vtis.

Nato je stopil k Eriku in je roke položil na njegove rame. Prodirno ga je pogledal in naravnost vprašal:

»Erik, je bil tudi Orloga med tatovi?«

Mladeniča županovo vprašanje ni presenetilo. Mirno je odvrnil:

»Da, med njimi je bil. In zdi se mi, da je celo on vodja. Toda nima smisla, da bi ga ti klical na odgovor, ker med vaščani dobi najmanj deset ljudi, ki bodo zanj prisegli...«

»To je res. Sicer pa ga trenutno niti ne morem prijeti, ker je danes zjutraj z Anito vred nenadoma zapustil Zlato jamo. Zdi se mi, da ima velik strah pred teboj in Zlata jama ti mora biti hvaležna, ker si jo rešil tega lopova.«

»Lopov je najbrž spoznal, da tu ne bo več mogel krasti živine, Anita pa je uvidela, da ne bo mogla voditi moških za nos.«

»Erik, prav si storil, da me nisi sinoči uradno obvestil. Lopovi bi nam bili pošteno zagodli. Nihče ne ve, kdo je z njimi. Tvoj nastop jih je gotovo preplašil in upam, da bo tatvin konec.«

»Mora biti konec!« je odločno odvrnil Erik. »Orloge in njegove tolpe smo rešeni. Toda še enega lopova imamo: Rogerja.«

Župan se je hudomušno nasmehnil.

»Dober nauk si mu dal pri Brienu. Toda Anita ni bila vredna tega, saj sam praviš...«

Utihi je, ker so se Erikove oči tako zlovešče zabliskale, da mu je zmanjkalo besed.

»Tomaž,« je resno spregovoril mladenič, »sive lasje že imaš in vendar govoriš take neumnosti! Roger je navaden živinski tat kot drugi.«

Župan ga je preplašeno pogledal in odkimal.

»Erik, tega ne morem verjeti! Sodnik Goos je njegov osebni prijatelj in meni bi najbrž trda predla, če bi ga ujel in peljal pred njega.«

»Sodnik Goos je naiven kot otrok!« je smehljalje odgovoril Erik. »Po mojem mnenju je ta Roger dosti hujši lopov ko Orloga. On zalaga tolpo z denarjem in tajno vse vodi. Dokazov nimam, a čut mi neovrgljivo to pravi.«

»Če nimaš dokazov...« je pripomnil župan.

»Vem, vem,« ga je smehljalje prekinil mladenič. »Moje pričevanje ne bi mnogo koristilo. Roger bi našel najmanj petdeset prič, ki bi izpovedale, da sploh ni bil v Sončni dolini. Roger je največji lopov, kar sem jih v življenju videl, pa bo tudi dobil temu primerno plačilo. Zdaj ga še pustim, toda ko se bova spet srečala, bo šlo za življenje in smrt.«

Za hip je utihnil, potem pa zamolklo nadaljeval:

»Samo nečesa se bojim!«

»Česa?«